Juha Kivekäs

Entistä Enontekiötä kuvin 4.

Enontekiö ja sen lähiseudut.

KORPIKONNIEN
KURNUTUKSIA

Alkusanat:

Kirjan valokuvat ovat etupäässä Yrjö Kortelaisen ottamia, mukana on myös kuvia Geologian tutkimuskeskuksen hienosta kokoelmasta, museoviraston, Metsä-museon ja Kansallisen Audiovisuaalisen Instituuttin valokuvaa. Lisäksi mukana on Yrjö Kortelaisen, Bertil Öhmanin, ja Aulis Hämäläinen, Lauri Siivosen ja Veikko Saaren ottamia sekä ystäviltäni saatuja kuvia Enontekiöltä. Valokuvista haluan kiittää Maija Vuontisjärveä, Tarja Ylitaloa, Orvo Öhmania, Hilma Laaksoa, Taisto Laaksoa, Esko Mäntyvaaraa, Veikko Saarta, Kaarina Laitilaa, Tuula ja Lahja Angelia, Erkka Blombergia ja Seppo J. Partasta. Sekä monia Lapin asukkaita ja Pertti Eerikäistä jotka ovat auttaneet valokuvien tunnistamisissa.

Eliel Lagercrantzin, Aimo Kallion, Yrjö Kortelaisen, Hannu Maggan, Pekka Kyytisen, (Pekka Eiran, Tuula Sääksin / Hissu (Hilja) Kamilan, Pekka Brännaren, P. G. Ekbomin, Anni-Marja Valkeapään, Marja Vuorelaisen, Kyösti Vilkunan, Yrjö Kokkon, Erik Thermanin, Matti Caloniuksen, Ragnar Lassinantin, Samuli Paulaharjun, Veikko Saaren, Seppo Tolvasen, Timo, Eila Jokelan, Timo Mantovaaran, Risto Anuntin, Hilkka Joen ja Juha Kivekkään muistelukset Lapista elävöittävät kirjan kuvia, mukana on myös muutamia vanhoja lehtikirjoituksia.

Kustantaja:
BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja:
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN 978-952-330-141-2

Juha Kivekäs

Entistä Enontekiötä kuvin 4

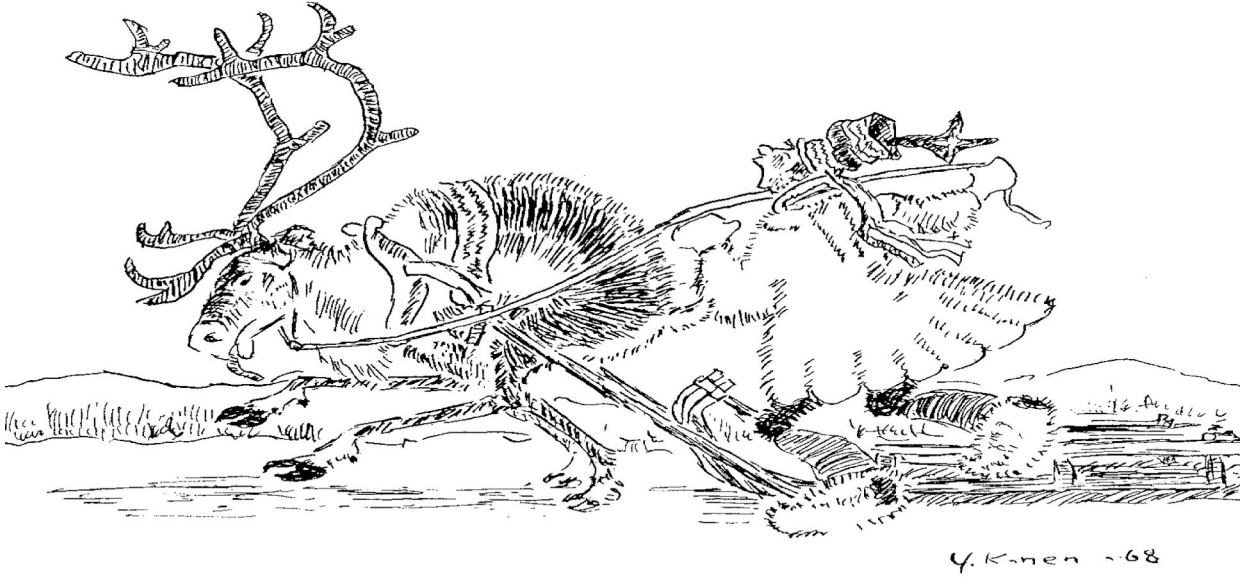

Havske guojbme oaned matke. — Hauska kumppani lyhentää matkan

Inger-Saaran sota 1944-1945

Kalkujärvellä v.1934: Vasemmalla Inker-Anni Magga, keskellä Inga Oskalo eli Inger Saara Näkkäläjärvi (s.1918) myöhemmin Magga ja oikealla Anni Näkkäläjärvi.

”Hän oli yksi niistä rohkeista saamelaisnaisista, jotka nimismiehen kehoituksesta huolimatta ei lähtenyt Ruotsiin evakkoon syksyllä 1944, vaan jäi tunturiin paimentamaan poroeloa. Tunturissa hän sai kokea ikimuistettavia asioita sodan riehuessa Enontekiöllä ja saksalaisten tuhotessa kyliä. ”Meitä jäi neljä Näkkäläjärveä, Elli, Juhani, Aslakka ja mie, Se sano nimismies, että jos henkenne uhalla jäätte, niin jääkää. Pakko ei ole jääjä, se on vapaaehtoista. Ja se nimismies sano, ettei het mielelänsä jätä ihmisiä tänne. Met jäimä kuiten...

Jäi niitä muitaki ko met. Vilkunan-äijä jäi ja sitte Einari Syväjärvi ja Niemelän Armas. Ja Vilkunan tytär Piritaki jäi ja odotti vielä vauvaa. Joo, tuota Iiskoa ootti...Oli sielä peltovuomalaisiaki joku. Ei muita. Sielä ijempänä oli niitä norjalaisia, jokka oli saksalaisia paossa. Met näjimä senki, ku matkailimaja Ounastunturin laijassa palo. Kaikki met näjimä, ko palethin nämä kylät. Ja kirkonkellokin kuuluthin ko net putosi.”

Kuva: Tarja Ylitalon albumista. / Juha Kivekkään arkisto.

Teksti: Enontekiöläiset sodassa ja kotirintamalla 1939-1945. Veterraanimatrikkeli, Enontekiön kunta.

7

Taloharjut Enontekiöllä

1,5 km Näkkälästä etelään.

”Salkko vei minut Taloharjulle, muinaiselle rakennuspaikalle. Arvattavasti ei peurojen vaellusaikaan ollut voitu asua ketvelellä.(* Taloharjulla oli asunut ukko ja akka. Ukko oli pohjoisessa kalassa. Tulipa lihatonttu ja vaati ukkoa painisille. Tonttu hävisi ja käski ukon tappaa hänet tontun veitsellä: silloin tonttu olisi jälleen elpynyt.

Mutta ukko tappoi hänet omalla veitsellään. Kun ukko viipyi, kiskoi akka lehmän pään ulos ikkunasta ja hakkasi sen poikki saadakseen syömistä. Tämän jälkeen he luopuivat tuosta asunnosta, väitti Salkko. Jäännöksistä kuitenkin näkyi, että talo oli palanut.”
***)** Kahden vesistön välinen kannas.

Kuva: Pentti Eskola, 13.06.1906. GTK, Vanhatkuvat nro 2096.
Teksti: Eliel Lagercrantz: Ounastunturilta Pöyrisjärvelle 1918.

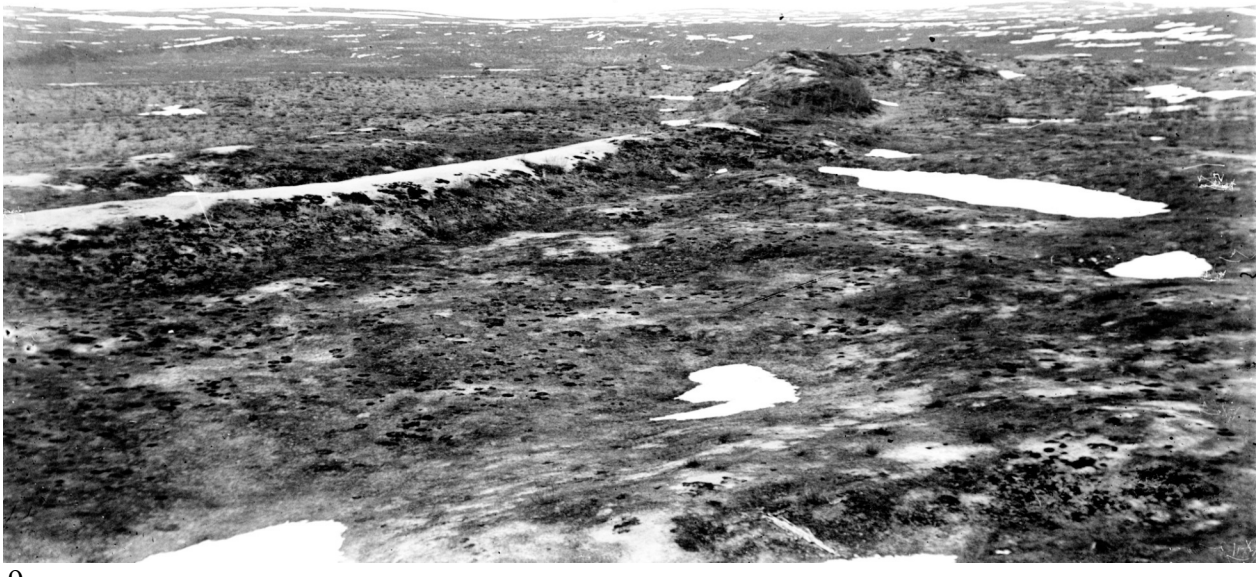

9

Enontekiön nimismiehen puustelli Hetassa v. 1906

Pasakkaniemestä (Yrjö Kokon niemestä) kuvattu.

Hetassa syksyllä v. 1944

”Nimismiehen virkatalossa vain oli asukkaita, nimittäin nimismies Bertil Öhman, konstaapeli Sulo Rova, tullivirkailija Jussi Syväjärvi ja talollinen Arvo Isolahti. Heidän tarkoituksenaan oli jäädä edustamaan Suomen suvereenisuutta. Mutta kun Rendulicin joukkoja myöhemmin syksyllä oli saapunut Hettaan ja majoittunut Närpistöjoen rantamille maantien molemmille puolille, oli muuan ystävällismielinen saksalaisupseeri kehoittanut heitä turvallisuussyistä pyrkimään Ruotsiin ja itse johdatellut kuorma-autoon, jonka lavalla peitteen alla he olivat maanneet tarkan vartioinnin läpi turvallisesti ulos kylästä ja määrännyt kuljettajan ajamaan Karesuantoon, missä he sitten olivatkin päässeet rajan yli.”

Kuva: Pentti Eskola, 1906. GTK. Vanhatkuvat nro 2119.
Teksti: Aimo Kallio. / Tuhkasta nousi Lappi, Lapin Maakuntaliitto r.y.

Kirjan valokuvat ovat Geologian tutkimuskeskuksen hienosta kokoelmasta, suur-kiitos heille siitä. Todellinen kulttuuriteko. Lisäksi mukana on Yrjö Kortelaisen, Bertil Öhmanin, Veikko Saaren, Aulis Hämäläinen ja Lauri Siivosen ottamia valokuvia. Sekä ystäviltäni saatuja valokuvia Enontekiöltä, sekä kolme kuvaa museoviraston- ja 4 kuvaa Kansallisen audiovisuaalisen instituutin kokoelmista. Lyhyet kertomukset elävöittävät kuvien kerrontaa.

Kansi: Posteljooni Oula Palojärvi työmatkalla Palojärvestä Näkkälään.
Kuva: Veikko Saari.

9 789523 301412

BoD™
BOOKS on DEMAND